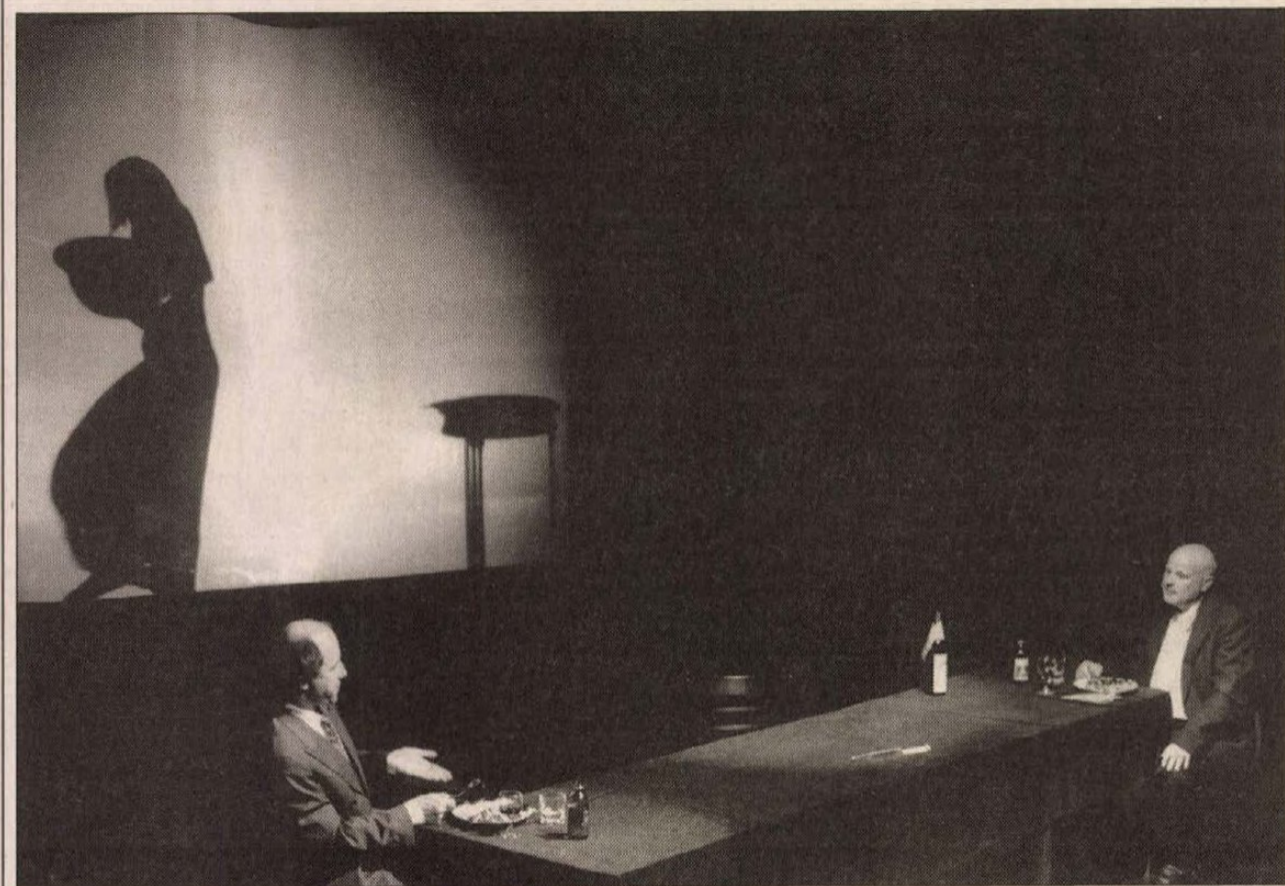

SZÍNHÁZ

Halász Péter színházi újságot ír

SZABÓ BARNABÁS FELVÉTELE

Jelenet a négynapos eseménysorozatból

Gyarapodik hírünk a világban. Első oldalra kerül a hírlapokban a magyar. Száz esztendeje holmi Esterházy révén nagy hírverést csaptak nevünknek a Dreyfus-ügy kapcsán. Negyed százada a Magyar Tudományos Akadémia főtítkárnak unokája megfojtotta Svédországban az édesanyját, akkor is portálták újságok hazánkfíát. Egy hazánkfia bombamerényletet kísérelt meg a Colombey-les-Deux-Églises felé vezető úton De Gaulle tábornok ellen. Korántsem teljes a hungarológiai kriminalitásunk, nem említettük meg a sorozatgyilkossága révén világhíressé lett Báthory Erzsébetet. Mostanában szaporán emlegetnek bennünket egy brüsszeli bűneset alkalmából. Sorozatos merényletek föltételezett tettese a kettős állampolgárságú, föltételezett lelkes: Pándy András.

Halász Péter (Budapest–New York–Amszterdam) négynapos, bentlakásos zárthelyi foglalkozást tervezett a Merlin Színházban. Első napján délelőtt tizenegyőtől éjszakába belenyúlóan sorakoznak az események: ismeretterjesztő előadások, kiállítások – utóbbiakat a Kriminallisztika Múzeum kölcsönözte dr. Nagy István tárlatvezetésével borzadályos bűnesetekből, láthatni kicsi kunyhót makettben, modellált idilli otthont, körbejárhatjuk a házat, ahol elásták vérengzők szerteiket. Najmányi László egyszemélyes színházba vurstlibeli tréfákat elegyít Mme. Tussaud rémségboltjával: elmés huncutságok, csalafinta diáktrefák, rémisztően mulatságos trükkös vérengzések horror-kabinjainak tartalmaiban foglalhat helyet a nagyérdemű.

Vajdai Vilmos Táp-színháza kicsiny komédiákat rögtönöz a Merlin éttermének pódiumára: ott született színigyakorlatokkal szórakoztatják a nagyérdeműt. Vázlatok. Fölszíkázó ötletek. A logika szemtelenségei. Színi szösszenetek. Poétikai gyakorlatok. Érzékeny kitapogatásai a színházi formák kifejezési és a közönség türeisi határainak. Partizán-színház. Kívül működik a közegyezményesen elfogadott színházi falakon. A központilag agyba-föbe támogatott kommersz-színházról, az ősz-fanszörzetű magukat újítónak hívóktól. Pimasz. Frivol. Nyers. Eleterős. Fél szemmel a vásári színjátás, félrel a századelő izmos polgárpukkasztó, büzbombadobáló színházi ablakbetöréseire kancsít. Az első estén Vajdai, Szabó Győző ülnek csak és nézik a televíziót, belőle pornófilm vagy csontfűrészelés hangjai hallatszanak, milánói makarónit esznek képernyőre gárgyultan, megmerénylik a makarónit szállító kifutófiút, Tóth Józsefet. Jelenetecskejük feszültségét és élvezhetőségét a színészek összpontosítása szerzi, amint erősen koncent-

rálnak a játéktéren, a nézők is figyelnek, ha látják azt, amiről beszélnek, a publikum is látja a képzeletbelit. A színházi életményt az okozza, hogy érdekes mutatónyosok erősen összpontosítanak. Macskássy–Dargay diavetítés meséjét mondja ádáz édelgessel Kari Györgyi, a gyermekmese vetített képei mögül elszánt emberölés tárgyilagossá hangjai hallatszanak a második estén, majd árnyjátékban embert szabadnak kifeszített fehér vászon mögött. Harmadjára a televízió középmezőnyhöz címezett ínyesmeseter tanfolyamainak mintájára Vajdai vasorát készíti a konyhaasztalra kifektetett és nyílt színen fölboncolt partneréből: a játék közben elkészített sülteket patyolat tényérokhoz szétosztják a közönségnek.

Ne feledjük: a Merlin Pándy-fesztiváljának témája a sorozatgyilkosság. Dr. Kerezi Klára és dr. Valkai Zsuzsa a pszichológia és a kriminológia eszközeivel közelíti meg az elkövető lélektanát. Bikácsy Gergely az erőszak ábrázolását ismerteti a filmművészetben. Antal István pedig szemléltető filmalkotásokkal rémisztgeti a publikumot. Köztük Fritz Lang: M, egy város keresi a gyilkost című alkotását is levetíti. (Ezt idézi a Pándy-fesztivál címe: „P” avagy egy várost izgatja a gyilkos). Élő újságnak hívják a műfajt. Vannak rovatai. Vannak benne tárcák, interjúk, riportok, van benne dokumentumanyag és levelezési rovat, mivel a közönség is hallathatja szavát. Úgynevezett *debate-ot* tartanak. Amerikailul nevezik így az elnökválasztás vitacsatáját. Hívhatnók kupaktanácsnak vagy szópárbajnak. Szólíthatnók bárhogyan. Mostanában azonban az amerikai szómakaróni divatozik. (A nagyszámú moderátor közül engedtesék meg alanyilag kiemelni vidám öregedésem szereplőit. Hajdani értelmiségi eszpresszó-barátném kislánya a gyermekvédelem mentője lett mára, dr. Herczeg Mária néven, s Halász Kamrabéli előadássorozatát hűségesen végigülte egy akkori gimnazistalány, mára vitavezető lett az egyetemi hallgató: Dornbach Bori.) Halász az egyidejű eseményekben keresi a színház szóértését közönségével. Az időszerű nála, még ha a Népszabadság napi híreit dolgozza föl, mint nemrégiben a Kamrában szinte teljes hónapig, nem jelenti a letapadást. Nagy műveltséganyaggal képzettársít. Vadul asszociál. Költői bakugrásokkal beemeli a napihírbe a mitológiát. Demokratikusan tiszteletlen. Állampolgármódrá önálló a véleménye. Megbotránkoztatón szabadon gondolkodik. Képelete közmegegyezéses formákon kívülre ragadja nézőit. Halásznak nem rokona senki a mai színházból. (Legfeljebb Vaj-

dai Vilmos az unokafivére.) Távoli rokonságot tart a két háború közti proletkulttal és a Living Newspaperrel. Azok a kollektíva nagy politikai témáit mozgatták meg színes színpadi formákban. Halász a kis-történelemből és a bűnügy rovatból meríti magánéleti témáit. Az esetitől eljut majd minden esetben a mitikushoz. Az első Pándy-dosszién négy idős ember kottaállványok mögött ül, nemes dikcióval, száraz hangon, tárgyilagosan ismerteti a sorozatgyilkosok nevezetesebb eseteit, Gilles de Rais-tól, a középkori kékszakkáltól napjaink szériagyilkosainak újsághíreiig. Halász kolportázs-színháza csak neveket recitál, adatszerűen ismerteti az áldozatok számát. Idősebb Vajdai Vilmos, Zsebeházi István, Halász nagybácsija: Hajdú András és egy francia lektor asszony tárgyilagossággal olvassanak, mégis megjelenik a vélemény nélküli szövegmondásban műveltségük, e századi sorsuk. S a szörnyűségek elősorolásából az előadásban emberi báj árad ki. Bölcs elfogadása a világ rémségeinek. Hozzá pátoz társul: az idős emberek szépsége, fegyelmük, türesek és a mindazonáltali derű, amivel élnek a rettentő életet.

Nyomozás a második este színházi mutatónya. A Katona József Színház tagjai – Szirtes Ági, Szacsavay László, Takátsy Péter, valamint Lengyel Pál rendező – groteszk játékában a brüsszeli nyomozás mozzanatai költői áttételben jelennek meg. Mindkét estén egy japán muzsika, összekeverve Csajkovszkij A hatyúk tava varázsmuzsikájával teszi ki a finálét. Előbbi estén Horváth Ákos, utóbb Takátsy hal meg fél tucatszor a szín előterében, vérpatront patintva el piroosan iszamos torka előtt, föltamad, újra meghal. Takátsy megrendítően mulatságos hatyú halálát ad elő, a zenés finálé a Pándy-fesztivál értelmét sugározza: a mindennapok közbiztonságát csak az emberi fölülelemkedés, a humor és a művészet hozhatja meg. A harmadik estén Fischer Iván alakította a rögtönzött játékban Bartók Bélát, ellenjátékosaként a sorozatgyilkossággal gyanúsított Pándy szerepében **Eörsi István** koboldi humorral működött. Bartók műveit elemezték az erőszakos cselekedetek szemszögéből, megvacsoráltak nyílt színen ezenközben. Fischer zongorált. **Eörsi** énekelt a Kékszakkállt, partnere az elhivatott clownnó, Lukin Márta énekesnő volt.

Gunyóra, meghökékkent esték. Frivolan kezelnek véres eseményeket, szentégtörően nyúlnak a magasztos művészethez. Pátoszuk innen árad: szabadság, életigenlés, emberi játékoság. A negyedik este vasárnap lapzártánk után történt. **M. G. P.**